

Hélène van Beek

Kinderen van de Staat
Jeugdzorg in ademnood

Nobel Boeken

Colofon

ISBN 9789083060200

Dit boek is ook verkrijgbaar als:

e-book, isbn 978-90-830602-1-7

Luisterboek, isbn 9789462174375

Copyright Nobel Boeken en H el ene van Beek

Nobel Boeken is een imprint van de Stichting Nobel

Postbus 43

3740 AA Baarn

KvK 41002062

www.nobelboeken.nl

Uitgave mede mogelijk gemaakt door Fairlife Foundation

Omslagillustratie: 'Kinderen van de Staat', wallpainting *street artist* Judith de Leeuw, JDL

Fotografie: Model – Carla van de Puttelaar / Artwork – Leo Veger

Foto auteur: Gerard Verschooten

Ontwerp omslag, binnenwerk en art direction: Gerard Steijn

Vormgeving binnenwerk: Guusje Beek

Opmaak Coco Bookmedia

Uitgever namens Nobel: Rob Bakker

Houtvrij papier is recyclebaar, duurzaam en draagt bij aan de ontwikkeling van bossen.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale kopie, op internet, geluidsdragers of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord p.5

Deel I

Kind van de rekening

Hoofdstuk 1: Kennismaking p.

Tim – Babs – Jason – Nola – Patricia – Vanessa – Judith

Hoofdstuk 2: Ziek systeem p.

Diagnose – Technisch failliet – Alarmerend – Apparaatskosten – 'Bureaucratische nachtmerrie' – 'Zorg is geen koekje' – 'Een giftige cocktail' – Vermalen in het systeem – Fout – Verpulverd kind – Lijm de Zorg –

Hoofdstuk 3: De Praktijk p.

'Straks kan ik mijn kind wegbrengen' – De klacht – Maatregelen – 'Hulp vanuit contact' – 'Niet altijd voldoende deskundigheid' – 'Wel geld voor een beugel' – De carrousel – Pittig en onderbetaald – Smart rapporteren – Met stoelen gooien

Hoofdstuk 4: Waarheid p.

Feitenonderzoek – Keteninfantiliteit – Politiek – Roddelbak – Samenwerken – Verbolgen – Schrijnend verhaal – Dossiers – Een soap – Ondergelopen kelders

Hoofdstuk 5: Weggerukt p.

Grof – Onhandig – Met wapens – Pepperspray – Rouw en pijn – Politie – Pepperspray – Uit elkaar gerukt

Hoofdstuk 6: Opgesloten p.

Gevangenis – Cavia in de fik – 'Met een sporttas naar een instelling' – 'Met de rug tegen de muur' – Prikkeldraad – Scheurjurk – Imago – Middeleeuws regime – Isoleercel – 'Terug naar nul'

Hoofdstuk 7: Putje p.

Juridisch – Pakje boter – Geen softe zoi – Vinkjes – ‘Over de schutting gegooid’ – Geen effect – Autisme – Twaalf-minners

Hoofdstuk 8: Vikingmannetjes p.

‘Gek in mijn hoofd’ – ‘Gewoon schelden, dreigen, slaan’ – Poep aan de tandenborstel – Choking game – Leefklimaat – Krankzinnig – Roy de Grijper – Verbinding – ‘Allemaal gevoelsdingetjes’

Hoofdstuk 9: Geweld en Commissies p.

‘Alle vormen van geweld’ – Schadevergoeding – Wurgten – Seks – ‘Etterende zweer’ – Verkrachting in washok – ‘Hij zit zijn tijd uit’ – Stil – ‘Niks aan ’t handje’ – Almacht – Criminelen en Netflix – ‘Pittig en goed gebekt’ – ‘Het systeem is verrot’

Hoofdstuk 10: Trauma’s p.

‘Doe maar een valhelm op’ – Pleeggezin – Dreigen – Luisteren – ‘Wat een leven’ – ‘Ik moet het loslaten’ – Te complex – ‘Ik moet die plek opblazen en mezelf erbij’

Hoofdstuk 11: Generaties lang p.

Wetenschap – ‘Ouders behandelen’ – Babs – Tim – De ouders – De voogd – Vanessa – Aardappelmes – ‘Hoe vroeger hulp, hoe beter’

Hoofdstuk 12: Black Box p.

Pingpongen – Obstructie – Isoleercel – ‘Ik wil niet dood’ – Trieste gebeurtenissen – In de fik – ‘Heel veel uitzoekwerk’

Hoofdstuk 13: Meten is weten p.

Crisis – Spoedmachtiging – Carrousel – Vinger in de pap – Een raadsel – ‘Cijfers verzamelen is duur’ – Busjes

Deel II

Desastreuze marktwerking

Hoofdstuk 14: Twee reuzen p.

Pluryn – Sluiting Hoenderloo – Risico voor de kinderen – Wanhopige mails – Zestiende plekje – Olietankers – Reus Horizon – Poetins – ‘Bah, bah’ – ‘Niet transparant’ – Zorggraaiers

Hoofdstuk 15: Het andere Antonius p.

Antonius – ‘Alleen maar ellende’ – Dodelijk systeem – Tevreden – Onveiligheid – Bewustwording – JIM – Gezin – Jubelen – Onvrede – Wandelen in het bos – Proefkonijnen – PR-machine – Kickbokser – Verpoosruimte

Hoofdstuk 16: Waanzinnige gevolgen p.

Zorgelijke signalen – ‘Het komt wel goed’ – Dolksteek – Oorlog – Vliegende haast – School – WOB – Achterkamertjes – Contract – Buiten de regio

Hoofdstuk 17: Politiek aan zet p.

Louche – Beoordelingscommissie – Onrechtmatig – Inclusio – Reuring – De pilot Midgaard – Wetenschap – Aanbesteden – Intimidatie – Evaluatie – In gebreke – Nawoord

Voorwoord

'Hoe erg en schokkend het tot nu toe is wat ik lees; het is slechts een top van de ijsberg. Ik durf te beweren dat het gros van de jongeren, en ook ikzelf, van elk jaar, elke maand, week, dag en waarschijnlijk soms uren, ingrijpende ervaringen kan overleggen. Als Nederlanders alles te weten zouden komen wat er allemaal gebeurt (is) in jeugdinstituten, zou er gesproken worden over ernstige schending van de mensenrechten. Gelukkig wordt dit beetje bij beetje steeds meer en beter aan het daglicht gebracht. Dank je wel daarvoor.'

Dat appt een jonge man die is getraumatiseerd door zijn verleden in de jeugdzorg. Hij vertelt in *Kinderen van de Staat* hoe de bemoeienis van hulpverleners van jeugdzorg en zijn verblijf in een instelling hem kapot hebben gemaakt. Door over zijn ervaringen te vertellen, worden traumawonden bij hem opengereten. Maar hij wil per se dat de buitenwereld weet welke misstanden zich afspeelden in de instellingen voor jeugdzorg.

Zijn verhaal is illustratief voor wat heel veel kinderen is aangedaan en jaarlijks nog steeds vele tienduizenden kinderen overkomt. Kinderen die vanuit een 'reddersgeest' bij hun ouders uit huis worden gehaald, en aan de zorg van anderen worden toevertrouwd; de zorg van voogden, jeugdbeschermers, of behandelaars en persoonlijke begeleiders in de tehuizen. Maar ze worden daarmee niet beschermd. Al die kinderen raken daardoor onthecht en nog getraumatiseerder dan ze al waren. Hun leven ligt voorgoed in puin.

Dit boek gaat over jeugdzorg nu. Maar de verhalen uit het verleden komen overeen met de verhalen die jongeren en ouders vertellen over ervaringen met jeugdzorg die ze thans hebben. En die zijn veelal niet goed.

De kinderen en jongeren die uit huis worden geplaatst, gaan van crisisopvang naar gezinshuis, en van instelling naar instelling. Een jongere die in één jaar tijd op meer dan veertig verschillende plekken verblijft. Het gebeurt in ons land. Allemaal wachten ze op behandeling en velen krijgen in de tehuizen te maken met agressie en geweld.

Kinderen van de Staat gaat ook over een omstreden behandeling. Nederland is 'kampioen opsluiten van kinderen'. Rond de drieduizend kinderen, die geen crimineel zijn, belanden jaarlijks in de zwaarste opvang die er is; in een gesloten instelling voor jeugdzorg die in niets verschilt met een gevangenis. Oftewel in de JeugdzorgPlus. Zelfs zeer jonge kinderen komen daarin terecht.

Dit boek gaat ook over de jeugdzorgreuzen, de moloch-organisaties die steeds groter willen worden. Het gaat over marktwerking, moordende concurrentie, over geld en macht. Alsmede over de chaos die is ontstaan na de overheveling van jeugdzorg van de provincies naar de gemeenten in 2015.

Het zou allemaal beter worden, maar de harde realiteit is dat deze decentralisatie van de jeugdzorg een verslechtering is. Die realiteit dringt zich met de dag meer op. Voor alle jeugdhulp zijn er wachtlijsten van vele maanden. Gemeentelijke wijkteams die de hulp moeten organiseren gaan ten onder aan bureaucratie. Jeugdzorg komt niet van de grond waardoor situaties escaleren.

De problemen van kinderen stapelen zich zó hoog op dat ze uiteindelijk vaak helemaal niet meer te helpen zijn. In de instellingen zitten jongeren die zulke complexe, vaak psychiatrische problemen hebben, jongeren die het zó slecht maken, dat ze geen uitweg meer zien. In 2019 pleegden er 15 kinderen zelfdoding in een instelling voor jeugdzorg, en 4 in een gesloten instelling. Het zijn schrikbarende cijfers.

De financiële situatie in de jeugdzorg is eveneens rampzalig. Gemeenten dreigen failliet te gaan door de gierende tekorten op jeugdzorg. Organisaties vallen om omdat ze, zeggen ze, in

de aanbestedingen worden uitgeknepen door de gemeenten die kiezen voor aanbieders met het laagste tarief.

Jeugdzorg is keiharde *business*. De hulp voor kinderen wordt door de aanbestedende gemeenten in percelen en kavels aangeboden. Het gaat om ‘prestatieafspraken’ en over ‘in- en uitstroomprofielen’.

In deze wereld gaat jaarlijks 3,75 miljard euro om. Meer dan 1 miljard daarvan gaat niet naar zorg, maar verdwijnt in het niets. Het gaat op aan ‘apparaatskosten’ oftewel aan bureaucratie, en wordt niet aan zorg voor kinderen besteed. Bestuurders hebben riante salarissen. Het wachten is op een parlementaire enquête over het falende systeem van de jeugdzorg, en de wegstrijkende – landelijke – overheid, zeggen deskundigen.

Wegkijken gebeurt ook bij het geweld en seksueel misbruik in de tehuizen, dat op grote schaal voorkomt. Drie commissies onderzochten de afgelopen tien jaar dit geweld en misbruik dat door de instellingen zo veel mogelijk onder het tapijt wordt geveegd. Drie keer was het schrikken toen deze rapporten verschenen. Driemaal kwamen er excuses van de verantwoordelijken, onder wie minister Hugo de Jonge van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Maar er komt geen verbetering; de situatie in instellingen verslechtert juist door de huidige chaos in de jeugdzorg. Geweld en seksueel misbruik neemt weer toe. Twee recente misstanden, een begeleider die een kind bijna wurgt en een groepsverkrachting onder jongeren in een gesloten instelling, zijn daarvan verdrietige illustraties in dit boek. Ook de waanzin van het aanbesteden van jeugdzorg wordt met een pijnlijk voorbeeld zichtbaar in *Kinderen van de Staat*. Achttien gemeenten in de Kop van Noord-Holland wilden andere, maar vooral goedkopere, gesloten jeugdzorg. De expanderende Rotterdamse organisatie Horizon won met een gelikt verhaal over een vernieuwend alternatief deze omstreden aanbesteding. Antonius in Bakkum, een gesloten instelling voor jongeren met complexe problemen in een afbraakpand, is daarvan het trieste resultaat. Er zijn zelfs vermoedens dat de aanbesteding frauduleus verliep. Niemand maakt een einde aan deze fel bekritiseerde situatie in Bakkum; de betrokken gemeenten niet, de inspectie niet. Zoals dat op andere plekken waar het mis is meestal ook niet gebeurt.

In de jeugdzorgsector werken veel mensen keihard, met hart en ziel. Maar ze krijgen van de organisaties waar ze voor werken vaak niet de ondersteuning en de (financiële) waardering die ze zouden verdienen. Een van de redenen waarom er zo’n schrijnend tekort is aan gekwalificeerd personeel.

Opvallend veel personen wilden meewerken aan *Kinderen van de Staat*, maar durfden opvallend vaak alleen *off the record* te spreken of onder een pseudoniem. (Oud-)medewerkers in de jeugdzorg vrezen voor nadelige gevolgen, ook hebben ze inmiddels elders een baan. Kinderen en hun ouders zijn bang dat ze voor de rest van hun leven zijn gestigmatiseerd als ze onder de eigen naam worden genoemd.

Kinderen van de Staat geeft een indringende inkijk in de wereld van de jeugdzorg en kon verschijnen omdat de stichting *Fair Life Foundation* de urgentie inzag van onderzoek naar misstanden die er zijn. Daar past dank. *Fair Life Foundation* maakte de uitgave van *Kinderen van de Staat* financieel mogelijk en bestuurder Gerard Steijn bewaakte het proces op zorgvuldige wijze.

Grote dank gaat ook uit naar *street artist* Judith de Leeuw, een van de *Kinderen van de Staat*. Judith maakte het indrukwekkende kunstwerk voor het omslag van het boek: een jonge vrouw, getraumatiseerd en gepijnigd door mishandelingen in een gesloten instelling.

Hélène van Beek, Nijmegen, juli 2020

Hoofdstuk 1

Kennismaking

Tim

Roerloos ligt Tim op de bank. Een marathoninterview over mishandeling en verwaarlozing, over een leven in een pleeggezin en in een instelling voor jeugdzorg in Deelen is abrupt gestopt omdat hij *knock-out* raakte.

Praten over zijn traumatische ervaringen is Tim te veel geworden. Daarvoor sprak hij wartaal en minutenlang in het Engels. Gevolg van stress.

Tim is nog geen 30, maar hij loopt met een stok vanwege enorme pijn in zijn lichaam. Die is mede veroorzaakt door de trauma's die hij opliep na mishandeling in zijn jeugd.

Tim is klein van stuk, heeft halflange haren en is gekleed in vestje, spijkerbroek en gympen. Zijn kleine appartement op de begane grond is gezellig. Tijdens het interview loopt hij regelmatig naar de afzuigkap waaronder hij, leunend tegen het aanrecht, staat te roken.

Tim is een van de geïnterviewden voor dit boek waarin jongvolwassenen vertellen hoe hun leven is verwoest nadat ze weggerukt werden uit hun gezin en moesten wonen in tehuizen. Er is te veel gebeurd. Tim maakt het uiterst slecht en is 'levensmoe'.

Tim is ook een van de jongvolwassenen die hun levensverhaal wilden vertellen voor *Kinderen van de Staat*. Hij is een van de 46.000 kinderen in Nederland die niet bij hun vader en moeder wonen, maar moeten verblijven in een gezinshuis of in een instelling voor jeugdzorg. Voor hun eigen bestwil, wordt gezegd.

Nederland staat daarmee op eenzame hoogte op het gebied van 'uit huis plaatsen' van kinderen in Europa, maar dan in negatieve zin. Er is geen ander land bekend waar zó veel kinderen in een tehuis of instelling wonen.

Het is het gevolg van de manier waarop we het jeugdzorgstelsel hebben ingericht. Vanuit een 'reddersgeest-mentaliteit', vanuit gewoonte, vanwege machtsdenken van jeugdzorgmedewerkers, worden kinderen bij ouders weggehaald. Omdat ouders hen (zouden) mishandelen, of omdat zij niet voor hun kinderen zouden kunnen zorgen. Of vanwege het gedrag van de kinderen, waardoor zij een gevaar zijn voor zichzelf of voor hun omgeving.

Enkele duizenden kinderen, tot wel drieduizend, belanden jaarlijks in de meest zware vorm van opvang; een gesloten instelling oftewel de JeugdzorgPlus.

De verhalen van personen die naar deze instellingen moeten, zijn onthutsend eensluidend. De politie tilt hen 's nachts van hun bed of plukt ze onvoorbereid van het schoolplein vandaan en voert ze in arrestantenbusjes af. De verhalen gaan allemaal over eenzaamheid, over gebrek aan vertrouwen, agressie en geweld. Ze gaan over de horror van de gesloten instellingen, waar ze kinderen fixeren en fouilleren. Over een gevangenisregime, over scheurhemden en isolatiecellen. Over drugs die daar op grote schaal verkrijgbaar zijn en over weggelopen.

Over zelfdoding of pogingen daartoe.

Ze gaan óók allemaal over het ontbreken van de juiste behandeling of goed onderwijs én over het feit dat niemand ooit naar ze heeft geluisterd. De Raad voor de Kinderbescherming niet, kinderrechtters niet; en degenen niet die verantwoordelijk waren voor het uit huis plaatsen en soms zelfs voor het opsluiten. Voogden, therapeuten, begeleiders en mentoren luisterden evenmin.

Ook de verhalen van de jongvolwassenen over hun leven ná de instelling lijken angstwekkend veel op elkaar. Ze halen bijna nooit hun schooldiploma, raken aan de alcohol of de drugs of zijn gokverslaafd. Ze hebben zelden een stabiele relatie of werk. Een groot deel heeft al héél jong een kind. Ze vertrouwen niemand, zijn depressief of zelfs suïcidaal. Allemaal zijn ze getraumatiseerd.

In *Kinderen van de Staat* komen verschillende jongeren en hun ouders aan het woord. Soms met hun echte naam, regelmatig onder een pseudoniem omdat ze bang zijn dat, wanneer hun verhaal bekend wordt, ze worden belemmerd in hun verdere leven.

Aan het woord komen ook Jakko, die na verblijf in talloze gezinshuizen nu nog in de gesloten instelling Intermetzo in Eefde zit, en zijn moeder Manon. Jakko (17) wordt beschuldigd van seksueel misbruik, buiten en binnen de instelling, en weet niet waar hij na zijn achttiende terecht komt.

David (14) en zijn moeder Wanda vertellen hoe David werd mishandeld in dezelfde gesloten instelling Intermetzo van de grote organisatie Pluryn.

Iboya zat in de gesloten instelling Schakenbosch in Leidschendam. Haar oma Jose vertelt over de misstanden die zij zag wanneer ze bij haar kleindochter op bezoek ging. Oma schrijft ook ingezonden brieven naar kranten, wanneer ze over wantoestanden in de gesloten jeugdzorg hoort. Ze wil dat de wereld weet welke gruwelijkheden zich binnen de muren van deze instellingen afspelen.

De hoofdpersonen in het boek zijn Tim, Babs, Jason, Nola, Patricia, Vanessa en Judith. Ze zijn allemaal getekend of getraumatiseerd door jeugdzorg. Dat zijn de Kinderen van de Staat.

Nawoord

Dit boek eindigt midden in de actualiteit. Dagelijks komen er nog nieuwe berichten over jeugdzorg naar buiten. Over grote, aanhoudende tekorten van gemeenten omdat de kosten voor jeugdhulp de pan uit blijven rijzen. Over ouders die wanhopig op zoek zijn naar de juiste hulp voor hun kind, en zelfs rechtszaken voeren om die bij hun gemeente af te dwingen. Of over de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd IGJ die een kritisch rapport schrijft over een instelling voor jeugdzorg. Plus over aanbestedingen waarover eigenlijk iedereen klaagt of er schande van spreekt, behalve de partijen die deze aanbestedingen uitschrijven of winnen. De problemen in de jeugdzorg die sinds de decentralisatie in 2015 ontstonden, zijn nog steeds niet opgelost. En het is de vraag of dit ooit gaat gebeuren als het stelsel niet weer op z'n kop gaat.

Het aantal uithuisplaatsingen is niet minder geworden, maar toegenomen. Jaarlijks worden 46.000 kinderen bij hun ouders weggehaald. Ruim 23.000 kinderen daarvan zitten in pleeggezinnen. De rest zit in instellingen voor jeugdzorg. Jaarlijks worden rond de 3.000 kinderen opgenomen in een gesloten instelling voor jeugdzorg, de JeugdzorgPlus. Tehuizen die niet onder doen voor gevangenis, terwijl de kinderen die er zitten feitelijk nooit een delict hebben gepleegd. Nederland is 'kampioen' uithuisplaatsen en opsluiten van kinderen. In Nederland zitten er rond de 420 kinderen op de 5 miljoen inwoners in een gesloten instelling. In Denemarken, een vergelijkbaar land, zijn dat er 5.

Ruim 180.000 kinderen in ons land hebben ernstige psychiatrische problemen, maar de hulp aan hen is niet (meer) vanzelfsprekend. Omdat die is 'gedemedicaliseerd'. Of omdat die zorg vanwege de decentralisatie van de jeugdhulp bij de psychiaters is weggehaald. Gemeenten bepalen nu of een kind 'geestelijk ziek' is of niet, en óf en, zo ja, welke hulp het nodig heeft. Want de gemeente betaalt.

De nieuwe Jeugdwet beoogde effectievere jeugdzorg, liefst in het gezin zelf. Wanneer dat niet kan, moet hulp worden geboden aan een kind zo dichtbij huis als mogelijk is.

Het kwam allemaal niet van de grond. De gemeenten hebben te maken met een korting van 15 procent op hun budget voor jeugdzorg, en moesten naast het leveren van de jeugdhulp tevens compleet nieuwe organisaties optuigen (de wijkteams) om de jeugdzorg te regelen. Dat kostte eveneens gigantisch veel geld. Van de 3,7 miljard die er landelijk aan jeugdzorg wordt uitgegeven gaat ruim 1 miljard naar bureaucratie, naar ambtenarij en naar overhead in organisaties, in plaats van naar directe zorg aan kinderen.

Landelijke en plaatselijke politici roepen dat het zo niet langer kan, en vragen om maatregelen, of zelfs om een complete stelselwijziging. Ook deskundigen noemen de huidige Jeugdwet die alle jeugdhulp bij gemeenten neerlegt, ronduit een ramp. Critici stellen dat in ieder geval de bezuiniging van 15 procent op jeugdzorg, die tegelijk met de decentralisatie van kracht werd, moeten worden teruggedraaid. Sterker nog: er moet veel meer geld bij.

Maar er schort veel meer aan de jeugdzorg. De marktwerking, het pure winstbejag, de aanbestedingen, zijn de dood in de pot. De instellingen van jeugdzorg varen daar wel bij, de kinderen echter niet. De kwaliteit van de hulp staat niet centraal, maar geld.

De raadsleden in de gemeenteraden in Nederland, die hun colleges van burgemeester en wethouders moeten controleren, hebben geen grip op de uitvoer van de jeugdzorg. Ook niet op de aanbestedingen. Ze erkennen dat zelf. Ze hebben geen tijd om zich dit zeer bewerkelijke dossier eigen te maken, maar ze missen veelal ook de deskundigheid daartoe. De aanbesteding in Noord-Holland Noord die de organisatie Horizon won, en die leidde tot de komst van de gesloten instelling Antonius in Bakkum, is een schrijnend voorbeeld van hoe

het mis kan gaan met het aanbesteden van zeer specialistische hulp aan kinderen met de meest complexe problemen.

Hoe moet het wel? Het zou aanbevelenswaard zijn als niet alle gemeenten meer afzonderlijk de jeugdhulp hoeven in te kopen middels tijdrovende en kostbare aanbestedingen. Misschien moet deze bevoegdheid weer terug naar de provincies? Of naar de Rijksoverheid?

Ook moet er meer controle komen. Gemeenteraden moeten daadwerkelijk kunnen controleren hoe het met de jeugdzorg in hun gemeente zit. Jeugdhulp moet niet worden geregeld in de achterkamertjes (van de colleges en de aanbieders), maar in de gemeenteraad.

Om raadsleden goed hun werk te laten doen, is er bovendien échte transparantie nodig. Daar is nu geen sprake van. Onder het mom van 'concurrentie' worden Europese aanbestedingen nu in het diepste geheim geregeld. Burgers, verliezende organisaties voor jeugdzorg of journalisten die willen weten hoe een aanbesteding is verlopen, en de Wet Openbaarheid van Bestuur toepassen, worden afgescheept met stapels zwartgelakte pagina's aan papier.

Ook het parlement staat buitenspel. Parlementariërs zien dat het misgaat in de sector jeugdzorg, ze zien en horen van deskundigen, burgers en radeloze ouders dat kinderen niet de benodigde – specialistische – hulp krijgen, dat er ellenlange wachtlijsten zijn, dat kinderen nog steeds volop worden opgesloten in isoleercellen, dat er te veel kinderen slachtoffer worden van zelfdoding. Maar juist omdat de jeugdzorg naar de gemeenten is overgeheveld, hebben ze weinig tot geen gereedschap om daadwerkelijk in te grijpen. Of om de minister die verantwoordelijk is voor jeugdzorg tot ingrijpen te dwingen.

Ook de toezichthouders, zoals de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, moeten veel beter en actiever controleren of er goede zorg aan kinderen wordt geboden. Er is thans veel kritiek op de 'inspectie op afstand'. Die doet thematisch onderzoek naar instellingen voor jeugdzorg, volgens standaard protocollen, en signaleert onvolkomenheden of zelfs misstanden. Maar de inspectie grijpt eigenlijk nooit écht in, bijvoorbeeld door een instelling voor jeugdzorg – definitief – te sluiten.

Binnen de organisaties voor jeugdzorg zelf moet de controle en de inspraak eveneens beter worden geregeld en gegarandeerd. Er zijn wel raden van toezicht, en cliëntenraden of andere gremia voor inspraak, maar de praktijk leert dat met name de cliënten en hun ouders bar weinig in de melk te brokkelen hebben.

Raden van toezicht zijn evenmin, ten onrechte, kritisch op de besturen en tikken de besturen amper tot niet op de vingers. Ze zijn onderdeel van het systeem.

Ook het financiële reilen en zeilen van de organisaties voor jeugdzorg, die dikwijls hangen onder grote holdings, is te vaak intransparant. Er kan bijvoorbeeld niet worden gecontroleerd of het geld daadwerkelijk aan jeugdzorg wordt besteed, of dat het naar overhead, naar marketing of naar (te) hoge salarissen van bestuurders gaat.

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), thans Hugo de Jonge, is stelselverantwoordelijke. Hij is de eindverantwoordelijke voor goede jeugdzorg in Nederland. De minister bemoeit zich daar echter inhoudelijk amper mee, en wijst voor problemen met jeugdzorg weer terug naar de gemeenten. De minister komt wel met talloze actieplannen en rapporten. Maar stuurt nauwelijks of niet bij. De FNV noemt De Jonge de 'meest onwrikbare minister' die de vakbond ooit heeft meegemaakt.

Ook de woordvoerders van de organisaties voor jeugdzorg, van de gemeenten en van het ministerie van VWS, zijn onwrikbaar te noemen. Zelden kostte het bij een journalistiek onderzoek zó veel inspanningen en doorzettingsvermogen om antwoorden te krijgen. Het lukte nooit om bij heikele kwesties een antwoord te krijgen van de verantwoordelijken zelf; van de minister, van de wethouders of van bestuurders van de instellingen voor jeugdzorg. Alles moest lopen via de woordvoerders van deze verantwoordelijken. Gedurende de hele onderzoeksperiode van meer dan ruim twee jaar, leidde dat tot -opzettelijke – eindeloze

vertraging en regelmatig tot vervelende situaties. Omdat er geen of nietszeggende antwoorden kwamen.

Bijna alle communicatiemedewerkers wezen er tevens op dat al die vragen die ik stelde, hen zéér veel tijd kostte. Of insinueerden dat het zelfs niet geoorloofd was om al die – kritische – vragen te stellen.

Telkenmale schermden ze er eveneens mee dat al die vragen of negatieve publiciteit ten koste zou gaan van de ‘kwetsbare kinderen’. Dat is de term die voortdurend, en door iedereen, wordt gebezigd als het over jeugdzorg gaat.

Kinderen van de Staat gaat over die ‘kwetsbare kinderen’. Het verhaal is grotendeels door hen zelf verteld en is vooral voor hén geschreven.

Door bloot te leggen wat er allemaal misgaat in de sector van de jeugdzorg, door muren van dit haast onneembare bolwerk te slechten, komt er hopelijk besef. En komen er hopelijk tevens verbeteringen.

Misschien ook, wordt het dan in de toekomst beter voor deze Kinderen van de Staat.

Hélène van Beek